

studii și comunicări

ASPECTE ALE LUPTEI PENTRU UNIRE ÎN OLȚENIA ÎN ANUL 1857

ANGHEL PAVEL

De la început a fost clar pentru toți, inclusiv pentru puterile garante, că realizarea statului național român depindea de votul pe care urmău să îl exprime cele două Divanuri ad-hoc din Țara Românească și Moldova. Luptătorii pentru unire au înțeles că „*Adunările ad-hoc de la București și Iași reprezentau una dintre formele cele mai elocvente de afirmare a voinței maselor largi ale poporului român pentru unirea statală și, în același timp, cele mai democratice adunări reprezentative din Europa acelei epoci*”¹. De aceea, lupta pentru a trimit în divanuri un număr cât mai mare de deputați susținători ai unirii a fost deosebit de puternică, anul 1857 înscriindu-se ca un moment decisiv în acest sens². Cea mai mare parte a națiunii dorea realizarea unui stat modern. Subscriau la aceasta nu numai masele largi populare, burghezia și clerul în majoritatea lui dar și „*o parte din boierime care devine conștientă de existența unui proces de innoire ce nu putea fi stăvilit*”³. Cu toate acestea, elementele antiunioniste, uzând de înaltele funcții ce le dețineau și sprijinul unor puteri garante, ar fi putut să-și impună punctul de vedere, dacă o luptă susținută, dusă pe tot cuprinsul celor două principate, nu ar fi con-

tracarat și anihilat acțiunile și propaganda acestora. A fost o adevărată bătălie politică din care nu au lipsit întrunirile, manifestațiile, luările de poziție în presă, folosirea de materiale (tipărituri) propagandistice etc.

La loc de seamă, în lupta pentru unitate națională, se înscrua acțiunile maselor din cele două capitale ale Principatelor — București și Iași. Ele s-au aflat în miezul fierbinte al evenimentelor, influențindu-le cursul. Nu trebuie pierdut din vedere nici aportul locuitorilor celorlalte orașe și localități unde s-a desfășurat o puternică activitate unionistă: Bacău, Bîrlad, Galați, Brăila, Tîrgoviște, Turnu Măgurele etc. În cele ce urmează vom reda cîteva aspecte privind lupta pentru realizarea idealului de unitate națională desfășurată pe teritoriul provinciei istorice Oltenia⁴. De la bun început trebuie să menționăm activitatea unioniștilor din orașul Craiova care, prin acțiunile de amploare întreprinse și varietatea lor, s-au alăturat cu cinste unioniștilor bucureșteni. Nu se pot omite nici localitățile Tg. Jiu, Rm. Vîlcea, Tr. Severin, Caracal, Corabia unde spiritul unionist s-a manifestat din plin și cu promptitudine atunci cînd interesele au cerut-o, cetățenii din aceste centre urbane făcînd

dovada unei înalte conștiințe patriotice și a unui puternic spirit militant.

Potrivit Convenției de la Balta Liman (1856), domnul Știrbey a trebuit să abdice, renunțând la speranța de a domni peste Principatele Unite, caimacam fiind numit în Țara Românească, de către Înalta Poartă, la insistențele reprezentantului Franței la Constantinopol, fostul domn regulamentar al Moldovei — Dimitrie Al. Ghica —, cunoscut ca sprijinitor al unirii din ambiația, nemărturisită, de a ocupa el tronul noului stat.

În timpul căimăcămiei lui Dimitrie Al. Ghica manifestațiile pentru unire încep să se intensifice, în scurt timp generalizîndu-se pe tot teritoriul țării. Faptul se datoră apropierea momentului alegerilor pentru Divanul ad-hoc, acțiunilor duse de către elementele revoluționare pașoptiste aflate încă în exil, influenței venite din Moldova unde bătălia contra caimacamului antiunionist și a elementelor grupate în jurul său atingea maximum de intensitate, precum și îngăduinței manifestate, mai ales la început, de către Dimitrie Al. Ghica.

După înființarea „Partidei Naționale” — Comitetul Unionist Central — de la București și apariția organului său de presă „Concordia”, la Craiova se constituie un puternic Comitet Unionist avînd în conducerea sa pe C. Haralamb, G. Lăceanu, A. Otetelesanu, G. Măcescu și alții, iar ca oficios „Oltul”⁵, redactor-responsabil fiind G. Ghițu. Pe lîngă Comitetul craiovean, în anul 1857, au luat ființă, mai mult sau mai puțin oficial, comitete unioniste în orașele Caracal, Tg. Jiu, Rm. Vilcea, Tr. Severin. La 22 aprilie/4 mai 1857, periodicul unionist din Craiova publică „Programul în 4 puncte al Partidei Unioniste” (Comitetul Unionist Central din București: *I. Chezăuirea autonomiei și a drepturilor noastre internaționale, după cum sînt hotărîte amîndouă prin capitularile din anii 1393—1460 și 1513 încheiate între țările române și Înalta Poartă, precum și neutralitatea teritoriului moldo-român; II Unirea într-un singur stat a Moldovei cu Valahia și sub un singur guvern; III Printre străin ales dintr-o dinastie domnitoare ale*

Europiei, ai cărui moștenitori născuți în țară am dori să fie crescuți în religiunea țării; IV Guvern constituțional reprezentativ și, după datinele cele vechi ale țării, o singură Adunare Obștească, care va fi întocmită pe o bază electorală largă, încît să reprezinte interesele generale ale populației române)⁶. Adoptarea Programului de către comitetele unioniste din Oltenia s-a făcut în urma Adresei trimisă de Comitetul din București care cerea tuturor comitetelor județene ca „fiecare alegător, în adunările ce se vor ține” să știe că „nimeni nu poate fi ales deputat dacă nu se va lega prin a sa iscălitură pusă în Programă, că va susține aceste 4 puncte”. Publicarea Programului în „Oltul” este însoțită de chemarea de a alege ca deputați „oameni liberi, neatârnați și curați... dovediți-ne că voiți a face parte din națiune subscriind la programul ei”⁷. După luarea la cunoștință de conținutul Programului, alegătorii craioveni se reunesc în mai multe întruniri „spre a lua parte la chibzuirea ce se va face pentru pregătirea opiniei publice asupra deputaților ce acest oraș are dreptul de a trimite la Divanul Ad-hoc”. La adunările organizate de unioniștii caracaleni, al căror comitet cuprindea aproape 20 de membri, printre cei care au luat cuvîntul a fost și Histodor Cazan, care a cerut celor prezenți să fie statorni și „nici interesul, nici făgăduința să nu ne corupă; binele public va fi binele fiecărui din noi în parte. Orgoliul, ambiația, ura, invidia ce fiecare din noi va avea, poate, pentru celălalt le vom îndepărta în aceste momente prețioase din inimile noastre și le vom socoti ca sacrifice pe altarul uniunii”⁸.

Tuturor încercărilor de a compromite ideea unirii sau pe susținătorii ei, insuțuărilor sau mistificărilor privind scopul și, mai ales, rezultatul unirii li se dă o ripostă promptă atât în cadrul întrunirilor cât și în presă. Astfel, știrea lansată de ziarul „Secolul” că unioniștii craioveni s-au divizat creînd două comitete cu programe diferite este desmințită de către oficiosul oltean în care se arată: „Dacă d-lui redactor (al ziarului „Secolul”) i-ar fi trăznit în cap a-și alege mai

bine corespondenții săi, ne-ar fi scutit de penibila sarcină a-i răspunde asupra observațiilor ce face”.

Reacțiunea, sprijinită de marii proprietari, a încercat să organizeze în orașele Rm. Vîlcea și Tg. Jiu o campanie în vederea cumpărării de voturi pentru candidații antiunioniști. Acțiunea era însotită de amenințări la adresa unor alegători și la descurajarea altora prin răspîndirea de informații mincinoase. În situația aceasta, unioniștii din cele două orașe s-au ridicat cu vehemență împotriva „*intriganților mîrșavi, ... agenți îndrăzneți care ne mai găsind alt cîmp de propagandă în toată România, au alergat la bravii ... olteni... spre a cumpăra voturi pentru stăpînii lor și spre a corupe*”⁹. Răspunsul a fost deosebit de puternic iar încercarea separațiștilor nu a avut altă urmare decât intensificarea acțiunilor unioniste în orașele Rm. Vîlcea și Tg. Jiu.

În vederea evitării împărțirii voturilor între mai mulți candidați unioniști, tendință apărută în multe județe și care amenință să fărâmîzeze unitatea blocului unionist și să avantajeze opozitia, Comitetul Unionist din Craiova a luat inițiativa de a alcătui o listă a candidaților unioniști, desemnați în adunări publice, și care trebuiau votați în bloc de către alegători. Dînd ca exemplu această acțiune, ziarul „Românul” din 16/28 august 1857, scria „*Cetățenii din Craiova se și puseră pe lucru; spre a nu se împărți voturile între mai mulți candidați de aceeași opinie, ei făcură două adunări pregătitoare și toți alegătorii de față iscălliră că candidații ce vor fi aleși de majoritatea celor de față vor fi susținuți de toți*”. Inițiativa craiovenilor a fost imediat urmată și de alte comitete din Țara Românească și în primul rînd de cel de la București.

În lupta pentru atragerea unui număr cât mai mare de alegători pentru cauza unirii, în special în mediul rural, partizanii unității naționale din Oltenia au publicat în gazeta „Oltul” articolul „*Vocea unui țăran de pe malul Oltului*” în care îi sfătuiau pe țărani să nu se lase

intimidați de presiunile unor boieri antiunioniști și să desemneze din rîndurile lor ca deputați „*oameni curați și curajoși care au dovedit prin purtarea lor că nici interesul, nici frica nu-i face a se abate din calea cea dreaptă*”¹⁰. De asemenea, au apelat la conducerea bisericii provinciale. Astfel, episcopul de Rîmnic a adresat protopopilor o scrisoare în care arăta: „*Una din datorile ce reclamă a noastră poziție în asemenea serioase împrejurări, fiind a se înălța rugăciuni Părintelui Ceresc pentru unirea românilor într-o singură voință și cuget ca să ceară pe cale legitimă viața patriei lor*”. „Oltul”, la rîndul său, publică de mai multe ori „*Chemările prea sfinției sale părintele episcop al Rîmnicului*”. Pentru atitudinea sa de sprijinire a mișcării unioniste, episcopului i-au fost transmise felicitări și mulțumiri din partea luptătorilor pentru unire din Craiova, Tr. Severin, Corabia etc. Au existat inițiative personale din partea unor preoți de a rosti cuvîntări unioniste în biserică cu ocazia oficiilor slujbei religioase. Astfel, se cunoaște cazul preotului M. Amzulescu de la Biserica Maica Domnului din Craiova care predica enoriașilor că „*mîntuirea și fericirea noastră este Unirea țărilor*”.

Faptul că mișcarea unionistă din Oltenia a fost deosebit de puternică, că ea a reușit să trimită în Divanul ad-hoc un număr mare de deputați unioniști este confirmat de alegerea, la 11 octombrie 1857, a unor dintre aceștia în cadrul celor două comisii speciale ale divanului însărcinate cu redactarea Regulamentului și verificarea împăternicirilor. Astfel, din prima comisie, compusă din opt deputați și care avea un rol deosebit, doi erau olteni: „*general Gheorghe Magheru, proprietar din județul Gorj, și Barbu Gănescu din orașul Tîrgu-Jiu*”. În cadrul celei de-a doua comisii, compusă tot din opt deputați, figura: „*căpitan Pleșoianu din orașul Craiova*”¹¹.

Izbînda în alegeri a unioniștilor și pronunțarea divanurilor pentru cele 4 puncte ale Partidei Unioniste a produs o explozie de bucurie însotită de manifestații de stradă în orașele din Oltenia.

Ecoul acestui entuziasm a fost consemnat și în presa epocii. Ne-am oprit la două exemple: E. Boruzescu descrie în ziarul „Românul” manifestările locuitorilor Caracalului: „Emoțiunea generală dete naștere unei sărbători naționale, spre celebrarea acelor zile solemne în care cele mai ardinte dorințe ale noastre s-au manifestat în fața lumii ... Vedea cineva pe entuziaștii noștri cetățeni îmbrățișându-se pe toate stradale, radiind de fericire fără altă salutărie decât « Să trăiască noua Românie ». Pretutindeni se auzeau: « Hora Unirii » și alte arii vechi naționale de strălucită memorie”¹². La rîndul său, „Oltul” descrie manifestările de la Craiova: „...redacția « Oltului » avînd fericirea de a primi o ștafetă de la corespondentul său din Capitală, care-i anunță declarația cea unanimă a ambelor Divanuri pentru cele 4 puncte și comunicînd-o numai decît publicului prin grai și prin tipar în foaie extraordinară, o bucurie universală izbucni cu iuțeala unei scînteie electrice din toate inimile locuitorilor Craiovei”¹³.

Prin lupta sa, poporul a impus unirea Țării Românești cu Moldova realizîndu-se, astfel, statul național. Contribuția maselor la împlinirea unui ideal de veacuri a fost atât de evidentă încît Beclard, consulul francez la București, fi scria,

la 27.I.1859, Contelui Walenski, ministrul de externe al Franței: „Alegerea lui Cuza a fost o manifestare cu totul națională... Adaug, și îmi va fi ușor să demonstrez, că această manifestare (unirea) devenise ucesară. De asemenea, ea a fost unanimă”¹⁴.

NOTE

¹ Mușat Mircea, Ardeleanu Ion, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983, p. 284.

² Berindei Dan, *Semnificația formării statului național român*, în „Revista de istorie” nr. 1/1979 p. 26

³ Berindei Dan, *Idem*

⁴ Înem să menționăm că în lucrările referitoare la Unirea din 1859 informații despre activitatea unioniștilor olteni sunt sporadice.

⁵ Pavel Anghel, „Oltul” — înflăcărat organ de presă unionist în „Revista muzeelor” nr. 1/1972, p. 30

⁶ „Gîndirea social-politică despre unire (1859) — Culegere”, Editura politică, București, 1966, p. 115—116

⁷ „Oltul”, nr. 2, 4/16 mai 1857

⁸ Idem, nr. 3, 7/19 mai 1857

⁹ Idem, nr. 11, 7/19 iunie 1857

¹⁰ Idem, nr. 3, 7/19 mai 1857

¹¹ „Gîndirea social-politică...”, p. 145

¹² „Românul”, 16/28 octombrie 1857

¹³ „Oltul”, nr. 39, 15/27 octombrie 1857

¹⁴ Racoviceanu Sanda, *Unirea Principatelor în documente diplomatice externe*, în „Revista arhivelor”, nr. 1/1979, p. 7—8

RÉSUMÉ

On présente des aspects de la lutte pour l'union de la Moldavie avec la Valachie et la réalisation de l'Etat national roumain. Les faits reproduits se réfèrent à la province historique Olténie (au sein de la Valachie) où les souteneurs de l'unité nationale étaient très nombreux, déployant une activité méritoire en 1857. Après la création de la „Partie Nationale” (le Comité Unioniste Central de Bucarest), dans les villes d'Olténie — Craiova, Tr. Severin, Tg. Jiu, Rm. Vilcea, Caracal — ont pris naissance des comités unionistes. Ils avaient pour but principal de militer pour l'élection — dans les Assemblées délibé-

rantes de Bucarest et de Jassy — d'un nombre aussi grand que possible de députés soutenant l'union.

L'une des mesures les plus importantes prises par les unionistes de la ville de Craiova et qui a été adopté par tous les unionistes de Valachie a été celle de dresser une liste unique des candidats unionistes et de la voter en bloc.

Le fait que les deux Assemblées nationales se sont exprimées en faveur de l'union a éveillé un enthousiasme particulier dans les localités d'Olténie, ce qui a donné naissance à de nombreuses manifestations de patriotisme.